

Zvony mého kraje

Pod tímto názvem mohli posluchači Českého rozhlasu od ledna 1940 poslouchat vždy v neděli večer krátký vlastivědný pořad, který představoval památná místa Čech spjatá s historickými událostmi či osobnostmi českých dějin a kultury. Základem pořadu byl vždy zvukový záznam vyzvánění místních zvonů, doprovázený zhruba pětiminutovou přednáškou. Například v květnu 1940, v rámci „měsíce české hudby“, se tak vzpomínalo na hudební skladatele Antonína Dvořáka (s nahrávkou zvonů ze Zlonic), Bedřicha Smetanu (zvony z Jabkenic), Leoše Janáčka (Hukvaldy) a Zdeňka Fibicha (Všebořice). Pořad byl dílem rozhlasového publicisty a literárního historika PhDr. Václava Růta (1908-1958), některé doprovodné texty však psali i regionální kulturní pracovníci nebo významní spisovatelé první republiky jako Vladislav Vančura, Jaroslav Havlíček nebo Zdeněk Kalista. Seriál vzbudil svým vlasteneckým zaměřením velký zájem u posluchačů, ale i pozornost cenzorů. V roce 1941 již dramaturgii protektorátního rozhlasu nevyhovoval a po necelých dvou letech vysílání byl z vysílání stažen. Odvysílala se přibližně stovka dílů.

O Velikonocích 1941 přišla na řadu epizoda věnovaná Karlu Jaromíru Erbenovi, doprovázená záznamem miletínských zvonů. Jejich hlas rozhlasoví technici zachytili již o mnoho měsíců dřív, navečer 25. srpna 1940, kdy bylo k tomu účelu zvlášť slavnostně vyzváněno. Do vysílání měla nahrávka jít původně na Květnou neděli 6. dubna 1941, rozhlas však musel neplánovaně měnit program: Německo tehdy vstoupilo do války proti Jugoslávii a rozhlas místo miletínských zvonů vysílal Hitlerovo prohlášení a vojenské pochody. Pořadu se tak posluchači dočkali až v náhradním termínu, o Velikonočním pondělí 14. dubna, v 19:15 hodin. Doprovodné slovo o Erbenovi a Miletíně napsal (a pravděpodobně i na radiových vlnách sám přednesl) básník a novinář dr. Artuš Černík (1900-1953).

Na miletínské zvonici tehdy visely čtyři nové zvony pořizené v letech 1928 a 1929, společně ale vyzváněly jen tři z nich, čtvrtý sloužil jako umíráček. Tři velké zvony farnost získala z iniciativy obětavého farníka řezníka Josefa Erbena z Miletína čp. 266 a faráře Filipa Šubrtu; finanční náklady ve výši přibližně 36 000 Kčs uhradila veřejná sbírka. Zvony zhotovila slévárna a zvonárna Buřil a Riss v Hradci Králové – Kuklenách, laděné byly g1-b1-c2 (Te Deum).

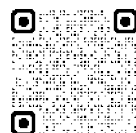
Všechny tři zvony, pojmenované Svatý Václav, Panna Marie a Svatý Josef, byly slavnostně posvěceny v neděli 3. června 1928 biskupským vikariátním sekretářem Františkem Melichem, jejich kmotrami se staly dámy a štědré přispěvatelky Božena Erbenová z Prahy, Anna Lokeschová z Miletína a Anna Pourová z Rohoznice. Ihned po vysvěcení byly zvony vytaženy na miletínskou zvonici u kostela Zvěstování Panny Marie a vzápětí po upevnění na zvonové stolice uslyšeli miletínští poprvé jejich hlas.

Bohužel zůstaly v Miletíně jen krátce. Když v listopadu 1941 vešlo v platnost Vládní nařízení 414/1941 Sb. o odezdání zvonů, byl osud těchto zánovních zvonů bez zvláštní

umělecké hodnoty zpečetěn. Miletínské farnosti úřady ponechaly pouze historicky cenný renesanční zvon z filiálního kostela v Červené Třemešné, ostatní čekalo shromaždiště v Praze na Manínách, transport do Říše a tavicí pec. Právě rok po vysílání jejich hlasu rozhlasem, o Velikonocích 1942, tak Miletín opět o své zvony přišel. Na Zelený čtvrtek 2. dubna 1942 se vyzvánělo naposledy, pak podle tradice „odletěly do Říma“, odkud se už nevrátily. Na Velký pátek byly z věže sejmuty a naloženy na nákladní auto. Sochař Václav Šulc ještě pořídil sádrové odlitky nápisů a reliéfů, poté už své zvony nikdo z miletínských neviděl.

Zvony z roku 1928 se sice nedochovaly, v archivu Českého rozhlasu však byla nedávno spolu s jinými objevena zvuková fólie s nahrávkou jejich vyzvánění. Po digitalizování a vyčištění jsou dnes volně přístupné na internetu. V předvánočním show se tak nyní můžeme na chvíli zastavit a připomenout si, jak znělo a rezonovalo srdce Miletína kdysi za války, před 85 lety. Nahrávku si přehrajete na chytrém telefonu po načtení QR kódu.

Zvony mého kraje – kraje Erbenova

Zvony z Miletína

Hlasy bušících zvonových srdcí, které slyšíme, spojují nás s malým, avšak nikoli nejmenším, s tichým, avšak nikoli ztraceným městečkem v Podkrkonoší. A protože i srdce zvonů jako srdce lidí vyprávějí to, co jim nejvíce leží na srdci, co je jim nejbližšího, o čem nám povědí miletínské zvony nežli o sobě samotných, o minulosti své, o věnci hor, k němuž vysílají den za dnem svůj hlas, o městečku a těch, kteří v něm žili a vytvořili rody dnešní.

Zvony, které slyšíme, jsou sice už mladá zvonová generace, jež zvoní teprve od léta 1928, avšak šzily se s městečkem, jež má v úctě svou minulost, a vědí vše, co znaly miletínské staré čtyři zvony, Novák, Starák, Poledník i Umíráček, jež se se zvonící rozloučily v letech 1916 a 1918. Říkají, že Miletín je městečko prastaré, že se připomíná už ve dvanáctém století, že bylo odedávna proslaveno miletínským perníkem a rozsáhlými ovocnými sady.

A hned citují autoritu, nad jiné povolanou, svého někdejšího měšťana Jana Nepomuckého Lhotu, a jeho úvodní věty ke knížce o Miletíně: Miletín se svým starým hradem a klášterem německých rytířů měl také podíl na dějinách naší vlasti. Na starém hradě v příjemné krajině zdržovali se čeští vévodové se zvláštním zalíbením a básníci u jich dvora opěvovali krásnou krajinu...

Miletín je tedy pravé české město. Mohli bychom říci, že je vytvořil tvrdý a rázný chod dějin a proslavilo básnictví. Městečku, položenému v nepravidelně zvlněné kotlině mezi Hořicemi, Dvorem Králové, Zvičinou a Lázněmi Bělhradem, nevyhnuly se velké války, ani husitské ani sedmiletá. Kraj prožíval na svém těle důsledky, jež přinesly velké otřesy společenské, zrušení nevolnictví, selské bouře a zrušení poddanství.

Miletín byl spjat s osudy pánů Smiřických ze Smiřic, pánů z Valdštejna, Josefa Jana Sosnovce z Vlkánova. Jméno, které však bude s Miletínem spojeno navždy, jež nejen hlas zvonu, nýbrž zpěv skřivanů nad modravými lány lnu, vánek vrbových větví, skákající peřej pstruhové říčky Bystřice, volat budou k citu českého člověka, je jméno básníkovo.

Zaposlouchejte se do rytmu miletínských zvonů, slyšíte, jak skandují to jméno: Karel Jaromír Erben, Kytice, Kytice, Kytice? Zde, kde se rodilo naše klasické a snad neklasičtější dílo lidového umění básnického ze svěžích čistých zdrojů prosté, nezkažené a neumělkované obrazovnosti, stála kolébka Erbenova. Vlastně tu stálo odedávna mnoho kolébek erbenovských, neboť Miletín byl od nepaměti nejerbenovštějším naším městem. Když dr. Josef Karásek psal pro Pelclovy *Chvilky* životopisný obrázek o Erbenovi, praví o Miletíně, že tam ještě zastihl mnohé vrstevníky Karla Jaromíra a dodává, že Miletín je vůbec plný Erbenů, Erbanů a Erbánků, kteří mají nejrůznější

příjmení. Všichni členové této velké erbenovské obce byli lidé čilí a řádní a schopní života, jak dosvědčuje nejedna větev rodu, dosud vyrážející své ratolesti. Ale jen jeden syn miletínského ševce, Karel Jaromír, se stal nesmrtelným. To proto, že uměl naslouchat hlasům svého domova. To proto, že rozuměl lidem a kraji. Dech Kytice je rozprostřen miletínským krajem a básník jej od mládí vroucně a pozorně vdechoval. Zde naslouchal vyprávěním lidových písmáků.

Zdejší lidé uměli zapálit básnickou jiskru v chlapci a dobře mu poradil miletínský farář Arnold, pozdější zakladatel pražské Měšťanské besedy to byl, jenž přesvědčil a přiměl chudé rodiče, aby chlapce poslali na studie. Jeho kamarád Lhota přiměl studenta Erben na vycházce po hrázi někdejšího rybníka Penížku, dnes proměněného v úrodné pole, aby psal české básně. A ostatek učinil vliv kraje.

I ten z nás, kdo přijde poprvé do tohoto zvláštního světa pravého venkova, odkud i Rais tolik čerpal pro své romány o výrazných podkrkonošských lidech, slyší náhle ve své paměti oživovat verše básní z Kytice. Musí je slyšet a cítit všemi smysly. Když se klene nad miletínskou krajinou modré letní nebe, voní tu po všech stránkách mateřidouška vlasti naší milé. Když se modrá len podél lesa, vybavuje se vzpomínka na Zlatý kolovrat. Sychravý listopad s roztrhanými mračny s přízraky stromů a pahýly vrb i vysoké zimní závěje a meluzíny vyvolávají představy baladické. Zde je nejvlastnější vlast klekání a polednice, vodníků a živých tvorů zakletých do keřů a stromoví. A když vstupuje jako právě dnes ve vlahých přeháňkách jaro do podzvičinského kraje a velikonoční týden s fialkami rozsvěťvá své odvěké tajemno, kdo by nevzpomněl na jednu z nejkrásnějších miletínských balad Erbenových, tu o pokladu a vdově, která jej objeví na Velký pátek, užaslá nabírá si zlata, ale zapomene tam pro lesk bohatství vlastní dítě? Teprve za rok, když se znovu otvírají na Velký pátek poklady, nalezne kající a zdrcená matka dítě a odvede si je. Pro zlato ztratila již smysl.

Tak povědomě zní hlasy miletínských zvonů, zvonů, jež také Erben hluboce miloval. Neboť je to zlatý zvon, o kterém zpívá básník ve své překrásné Věštyni, zvon, který se i se svým kostelem ztratil v zemi a byl zatopen množstvím vod. A je to ten, který zní i pod vodou a pod zemí, skutečný pohádkový zvon v útrobach zemských. Zvon domova, jež slyší nejlépe ten, kdo poslechne básníkovy slova vtělená do veršů:

*Však přichyl ucho k zemi blíž,
a pod kořeny jedle z dáli
znění zlatého zvonu uslyšíš.*

Artuš Černík